2.7. Hudeybiye Antlaşması

Medine'ye hicretin üzerinden altı yıl geçmişti. Bu süre içinde Mekkeli müşriklerle, Müslümanlar arasında, savaşlar oldu. Müşrikler Medine'yi ele geçirmek, İnsanlığın Hidayet Vesilesi olan Peyamberimizi öldürmek, İslam'ı yok etmek için bütün imkânlarını ortaya koydular. Fakat Müslümanların günden güne güçlenmelerine, sayılarının artmasına engel olamadılar.

Mekke'den Medine'ye hicret eden muhacirler, doğup büyüdükleri ve her şeylerini bırakıp ayrıldıkları yurtlarını çok özlemişlerdi. Her namazda yöneldikleri kutsal Kâbe'yi altı yıldan beri ziyaret edemiyorlardı. Kâbe'yi ziyaret, bütün Müslümanların en büyük ortak özlemleri olmuştu.

Hicretin altıncı yılında (628) Peygamberimiz, Müslümanlara Kâbe'yi ziyaret etmek istediğini bildirerek hazırlıklara başlanmasını istedi. Peygamberimiz Mekkelileri telaşlandırmamak için, Müslümanların silah taşımalarına izin vermedi, sadece birer kılıç almalarını söyledi.

Mekkeliler, Hz. Peygamberin Kâbe'yi ziyaret için yola çıktığını duyunca endişelendiler. Müslümanları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler. Halid b. Velid ve Ebu Cehil'in oğlu İkrime'yi 200 süvari ile öncü olarak gönderdiler. Peygamberimiz, Hudeybiye'ye kadar ilerledi. Bu sırada Peygamberimizin bir habercisi Kureyş'in, Müslümanları Mekke'ye sokmamak için müşrik kabilelerle anlaştığını ve savaş hazırlığı içinde olduklarını haber verdi.

Peygamberimiz sadece Kâbe'yi ziyaret için geldiğini Kureyş'e bildirmek için Hz. Osman'ı Mekke'ye gönderdi. Hz. Osman, Ebu Süfyan ve diğer Kureyş ileri gelenleriyle görüştü. Maksatlarının sadece Kâbe'yi ziyaret olduğunu anlattı. Mekkeliler herkese izin veremeyeceklerini ama isterse Hz. Osman'ın Kâbe'yi ziyaret edebileceğini söylediler. Hz. Osman, Kâbe'yi Müslümanlardan ayrı olarak ziyaret etmeyi kabul etmedi. Onun bu davranışı Mekkelileri kızdırdı, müşrikler, Hz. Osman'ın bir süre Mekke'den çıkmasına izin vermediler.

Hz. Osman'ın gecikmesi, Müslümanları endişelendirdi. Onun öldürüldüğü şeklinde söylentiler çıktı. Müşriklerle savaş ihtimaline karşı Peygamberimiz gereken tedbirleri aldı. Müslümanlar sırayla Peygamberimizin elini tutarak Allah yolunda ölünceye kadar savaşmaya, söz verdiler. Tarihte buna "Rıdvan Biati" adı verildi.

NOT EDELİM

Rıdvân Biati (Hudeybiye Biati) na katılanlar Kur'an'da şöyle müjdelenmiştir:

"Şüphesiz Allah, ağaç altında sana bîat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir...."
(Fetih suresi, 18. ayet.)

Müslümanların kararlılığının ve Hz. Peygamber'e bağlılıklarını gösteren bu biatin Mekkeliler üzerindeki etkisi büyük oldu. Mekkeliler Hz. Osman'ı serbest bıraktılar ve barış yapmak üzere Süheyl b. Amr başkanlığında bir heyeti Peygamberimize gönderdiler.

Süheyl b. Amr, bu yıl Mekkelilerin, Müslümanların Kâbe'yi ziyaret etmelerine izin vermeyeceklerini bildirdi ve antlaşma yapmak istediklerini belirtti. Peygamberimiz, antlaşma metnini yazmak üzere Hz. Ali'yi görevlendirdi. Metninin başına "Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla." cümlesini yazmasını istedi. Kureyş elçisi Süheyl hemen karşı çıktı ve biz Rahman isimli bir varlığı tanımayız. Başlangıç cümlesi "Allah'ın adıyla" şeklinde olmalı dedi. Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye, Süheyl'in dediği şekilde yazmasını söyledi. Sonra Peygamberimiz, Hz. Ali'den ikinci cümleyi "Bu, Allah'ın Resulü Muhammed ile Süheyl b. Amr'ın anlaşıp kabul etikleri bir metindir." şeklinde yazmasını istedi. Süheyl buna da itiraz etti. "Allah'ın Resulü ifadesini kabul edemeyiz. Biz senin Allah'ın Resulü olduğunu kabul etseydik seninle savaşmazdık. Abdullah'ın oğlu olarak yazılsın." dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v) bunu da kabul etti. Ancak Hz. Ali, istenen değişikliği yapmayacağını ifade etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber, 'Allah'ın Resulü' ifadesini kendi elleriyle sildi ve Hz. Ali'ye 'Abdullah'ın oğlu Muhammed' şeklinde yazdırdı. Sonra antlaşmanın yazımına geçildi.[34]

Peygamberimizle Mekkeli Süheyl b. Amr arasında imzalanan Hudeybiye Antlaşması, şu maddelerden oluşuyordu:

1) Müslümanlarla karşı taraf arasında on yıl savaş olmayacak, iki tarafın hiçbiri diğerinin malına ve canına kastetmeyecek,

2) Müslümanlardan Kureyş'e sığınacak olan olursa, geri iade edilecek,

3) Kureyş, Müslümanlardan kendilerine gelenleri iade etmeyecek,

4) Arap kabilelerinden isteyen kabile, iki taraftan birisiyle ittifak yapabilecek,

5) Müslümanlar bu sene umre yapmayıp umrelerini gelecek seneye erteleyecek,

6) Gelecek sene Mekke'ye Kureyş şehri boşalttıktan sonra girilecek, Müslümanların yanında kılıçtan başka bir şey bulunmayacak ve Müslümanlar Mekke'de üç gün kalacak.

Müslümanlar Kâbe'yi ziyaret edemeden dönecekleri için son derece üzgündüler. Oysa büyük bir ümit ve heyecanla gelmişlerdi. Antlaşma maddelerinden memnun olmayanlar vardı.

Hudeybiye Antlaşması, Müslümanların aleyhine gibi görünse de Peygamberimiz, barışın Müslümanların yararına olacağını biliyordu. İslam'ın diğer kabilelere tanıtılması, başka kabile ve ülkelerin İslam'a davet edilmesi için on yıl önemli bir fırsattı.

34. İbn Sa'd, Kitabü't-Tabakat, C 2, s. 97.

Medine'ye dönüş yolunda:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناًۙ ﴿١﴾ لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ
وَمَا تَاَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطاً مُسْتَقِيماًۙ ﴿٢﴾
وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْراً عَزِيزاً ﴿٣﴾ هُوَ الَّذِيٓ اَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي
قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُٓوا إِيمَاناً مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيماً حَكِيماًۙ ﴿٤﴾

"Şüphesiz, biz sana apaçık bir fetih verdik. Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru yola iletsin ve Allah sana, şanlı bir zaferle yardım etsin. O, inananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine huzur ve güven indirendir...[35] ayeti indi. Allah bu ayetlerle Hudeybiye Antlaşması'nın Müslümanlar aleyhine değil, aksine lehine olduğunu bildiriyordu.

Hudeybiye Antlaşması kısa sürede sonuç vermeye başladı. İslam, Medine dışında yayılmaya başladı. Mekkeliler bu antlaşma ile Müslümanları bir devlet olarak tanımış oldular.

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Müslüman olanların sayısı arttı. Hz. Peygamber (s.a.v) antlaşmanın sağladığı barış ortamı sayesinde İslam'ı Arap yarımadası'ndaki ve çevre ülkelerdeki insanlara tanıttı ve onları İslam'a davet etti. Bu antlaşmanın imzalanmasıyla bir güven ortamı meydana geldi. Mekke'nin fethine giden yol açılmış oldu.

NOTEDELİM

Antlaşmanın yazılması henüz yeni bitmişti ki antlaşmayı yapan Süheyl b. Amr'ın oğlu Ebu Cendel, ayağındaki zinciri sürükleyerek çıkageldi. Babası onu Müslüman olduğu için, zincire vurarak hapsetmişti. O her nasılsa kurtulmuş, bin bir güçlükle Mekke'den kaçmış, Müslümanlara sığınmaya gelmişti. Süheyl oğlunun geri verilmesinde ısrar etti. Aksi hâlde antlaşmayı imzalamadan döneceğini söyledi. Bütün çabalara rağmen, inadından dönmedi. Barışın sağlanabilmesi için Ebu Cendel'in, babasına teslimi gerekiyordu. Ebu Cendel'i çektiği işkenceleri ve acıklı hâlini anlatarak müşriklerin elinde bırakılmamasını isteyen Peygamberimiz: "Ey Ebu Cendel, biraz daha sabret, pek yakında Yüce Rabbim sana ve senin gibilere kurtuluş yolunu açacaktır." diye onu teselli etti.

(İrfan Yücel, Peygamberimizin Hayatı, s.169.)

35. Fetih suresi, 1-4. ayetler.

YORUMLAYALIM

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا
وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْۚ وَعَسٰٓى اَنْ تُحِبُّوا شَيْـًٔا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ
يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

“Hoşunuza gitmediği hâlde savaş size farz kılındı. İhtimal ki hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizedir ve ihtimal ki sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzedir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.”

(Bakara suresi 216.ayet.)

Bu ayeti, Hudeybiye Antlaşmasının sonuçlarını da dikkate alarak yorumlayınız.

36. İrfan Yücel, Peygamberimizin Hayatı, s.201.